

NONINA ŠKRINJA

Iz folklorne baštine otoka Hvara

Uvodeći nas u pregled folklorne baštine otoka Hvara, autorica daje širi kulturno-povijesni kontekst ili okvir u kojem je ona nastajala i razvijala se. Radi to na način kako može samo *insider*, s neskrivenom zaljubljenošću u rodni otok, a bavi se razdobljem 19. i ranog 20. stoljeća, s osvrtom na raniju povijest.

Tradicijski način odijevanja bilježi ona detaljno, imajući na umu da je to najosjetljiviji dio baštine koji je potrošan, sklon promjenama i podložan utjecajima. Ističe dva osnovna elementa koji su formirali cjelokupno nasljeđe otoka Hvara: fenomen otočke otvorenosti prema Mediteranu i Europi te fenomen same po sebi razumljive otočke izoliranosti.

Kao temelj za istraživanje dvaju segmenata folklorne baštine, načina odijevanja i plesne baštine, korišteni su arhivski fondovi (s popisima miraza), stručni radovi, likovni prikazi, ali i neposredni doticaj s tradicijskom odjećom i kontakt s lokalnim kazivačima, a ujedno donosi sličice iz djetinjstva i intimna sjećanja.

Tradicijski plesovi otoka Hvara većinom su naslijeđeni iz druge polovine 19. st. i kao takvi su se održali zahvaljujući terenskim istraživanjima i obradi arhivskih podataka te njegovanju plesova od strane folklornih društava, na čiji rad je u tekstu stavljen naglasak. Folklorni ples, pjesma, svirka i narodna nošnja opstali su kroz rad amaterskih folklornih društava: scenske nastupe, smotre, manifestacije. Autorica u ovome dijelu donosi detaljan opis kretanja pri izvođenju raznih plesova te zapis riječi/tekst pjesama koje su pratile melodiju.

Nadalje, navodi stručnjake, istraživače i sakupljače narodnoga plesnog i odjevnog blaga, koji su zaslužni za njihovo bilježenje i očuvanje te odaje priznanje svim istraživačima, suradnicima i otočkim kazivačima.

Knjiga je rezultat dugogodišnjeg bavljenja folklorom, folklornom i kulturnom baštinom, zaštitom spomenika i poviješću otoka a na ovaj način sabrala je svoj višedesetljetni rad na području folklorne baštine. Cijeli stručni vijek „radila na prikupljanju, promatranju, proživljavanju i učenju folkloru i folklorne baštine vezane za otok Hvar“, a potrebno je naglasiti da „kao povjesničar umjetnosti na folklor gleda više kao na vid umjetničkog stvaranja i izražavanja“.

Predano je vodila folklorno društvo „Šaltin“ preko 40 godina kao suosnivačica, voditeljica, koreografkinja, kostimografkinja, krojačica i dr.

Objavljeni tekst uobličen u knjizi „Nonina škrinja“ pridonosi očuvanju i prezentaciji raskoši narodnog stvaralaštva, omogućujući da ono živi u sadašnjosti, ali i, što je još važnije, u budućim generacijama, kako bi njihovi pripadnici, prema riječima autorice, znali odakle dolaze i kojim putem trebaju ići. U svakome slučaju ovo je dragocjeno štivo, posebice za hvarsku lokalnu zajednicu.

Autorica cijeli život proučava folklor otoka Hvara odnosno etnografske značajke otoka. Radeći kao muzejski djelatnik upoznala je sve etnografske značajke otoka, iako primarno nije

etnolog. Proučavajući povijesnu i etnološku literature upotpunila je svoje bogato terensko znanje, te tako cjelovito stvorila etnografsku sliku koja je zanimljiva i povijesno relevantna.

Uvijek se potreba za zapisivanjem i objavljivanjem čak i suhoparnih podataka bez pokušaja znanstvenoga interpretiranja pretvara u etnografsku razglednicu. Autorica ovdje ide korak naprijed, naime trudi se društvene i etnografske pojave na svoj način objasniti. Svaki zapisani etnografski ili neki drugi povijesni podatak doprinosi razvoju znanosti, boljem poznavanju povijesti ili socioloških mijena te lakšoj interpretaciji tema iz prošlosti. Tako se i ovdje, nakon mnogih istraživanja i objavljenih radova opet nađu teme koje su nove, rijetko spominjane ili jednostavno zaboravljene.

Sinteze i sintetska djela su omiljeni način rada etnologa koji se prošli radni vijek u nekoj muzejskoj ili lokalnoj kulturnoj instituciji. Kao i u mnogo slučajeva do sada, sinteza nečijeg (folklornog, etnološkog) rada uvijek dobiva pozitivnu ocjenu, jer na neki način razbija partikularizaciju struke te pridonosi da etnologija ne biva “zadnja kulturološka rupa na svirali”.

Već sam ovo napisao, ali potrebno je opet ponoviti: klasične etnološke teme zapostavljene su u recentnoj hrvatskoj znanosti i kulturološkim istraživanjima. Dijelom je to posljedica mode ili trendova, dijelom obrazovni sustav koji proizvodi nedovoljno istrenirane kadrove, a dijelom moderni život koji drži nezainteresiranima mlade etnologue da se bave klasičnim temama... Zato su ovakve knjige, koje sažimaju jedan radni vijek, značajne jer produžuju život temama koje neminovno zamiru. Zamiru dvojako – jer polako nestaju iz urbanoga života i jer se stručnjaci njima prestaju baviti.

dr. sc. Silvio Braica

ravnatelj Etnografskog muzeja Split